

خلاصه از نظریه های تئوری حسابداری (جلد اول)

دکتر علی ثقفی

ACCOUNTING THEORY

نام درس : تئوری حسابداری ۲

نام استاد: جناب آقای دکتر محمود زاده

نام دانشگاه : پردیس فارابی دانشگاه تهران

فهرست

عنوان	صفحه
فصل اول	
حسابداری چیست ؟	۵
فصل دوم	
مقدمه ای بر نظریه های حسابداری	۸
فصل سوم	
محیط حسابداری	۱۰
فصل چهارم	
استدلال قیاسی یا استقرایی	۱۳
فصل پنجم	
روش استدلال رویکرد رفتاری	۱۸
فصل ششم	
فرضیه بازار کارا	۲۳
فصل هفتم	
مفاهیم سود	۲۹

فصل اول

حسابداری چیست ؟

تعریف حسابداری آنچه که در غرب بوده و هست ، حسابداری عبارتست از فن ثبت و تلخیص و طبقه بندی حسابهای یک موسسه در قالب سنجش به پول و تفسیر نتایج از بررسی این اعداد .

انجمن حسابداری آمریکا (AICPA) حسابداری یک فعالیت خدماتی است که اطلاعات کمی (ماهیتا مالی) واحدهای اقتصادی را فراهم می سازد .هدف از تهیه اطلاعات استفاده از آن در تصمیم گیری های اقتصادی است (AICPA-1970).

سه گروه اصلی در محیط حسابداری

۱. تصمیم گیرندگان اقتصادی یا استفاده کنندگان اطلاعات

۲. واحد گزارشگر یا بنگاه اقتصادی

۳. حرفه حسابه‌اری

گزارش های منظم مدیران حرفه ای و متخصص مالی شامل وضعیت مالی و نتایج عملیات ، تاریخچه مالی واحدهای گزارشگر را با نظم خاص تبیین کرد . منبع اصلی اطلاعات مندرج در این گزارش ها از حسابداری حاصل می آید . بنابراین می توان حسابداری را به عنوان تاریخچه مالی واحدهای گزارشگر بیان کرد .

حسابداری به عنوان زبان تجارت

حسابداری دارای علانمی است مانند بدهکار ، بستانکار و ..... ویا اصطلاحات خاص مانند دارایی ، بدهی و ..... همچنین دارای قواعدی است که رویداد های مالی را طبق این قواعد ثبت ، تجمیع و گزارش می کند .بنابراین ارتباط بین واحدهای گزارشگر با تصمیم گیرندگان از طریق گزارش های مالی برقرار می شود . لذا می توان حسابداری را به عنوان زبان تجارت معرفی کرد .

حسابداری به عنوان مبنای اندازه گیری ارزش اقتصادی

تصمیم گیرندگان اقتصادی ، انتظار دارند اطلاعاتی را که حسابداری فراهم می کند نشان دهنده ارزش یا ارزش اقتصادی باشد .گزارش وضعیت مالی ، فهرستی از ارزش دارایی ها و بدهی ها است .

حسابداری به عنوان کانال رسمی اطلاعات

تهیه کنندگان اطلاعات (واحدهای گزارشگر ، حسابداران و حسابرسان) در این نگرش به عنوان فرستندگان اطلاعات می باشد . گزارش های مالی از طریق کانال های مختلف اطلاعاتی و روزنامه ، رادیو ، تلویزیون ، سات های خبری و نظایر) به گیرندگان اطلاعات می رسد . در همه کانال های رسمی رقبا تلاش می کنند در کانال رسمی خلل ایجاد کنند . این رفتار موجب می شود صحت و کیفیت اطلاعات ارسال بهتر و به واقعیت نزدیک تر باشد .

حسابداری به عنوان متاعی اقتصادی

حسابداری تامین کننده اصلی اطلاعات مالی مورد نیاز تصمیم گیرندگان اقتصادی است . در این نگرش عرضه و تقاضا تعیین کننده قیمت و مقدار اطلاعات فراهم شده است .

حسابداری به عنوان یک ایدئولوژی آنچه در شرق گذشت

مفهوم ارزش افزوده کارل مارکس در کتاب سرمایه ، ارزش افزوده تفاوت قیمت فروش کالا (خدمت) با مبلغی است که برای خرید مواد اولیه و خدمات به سایرین (افراد بیرون از بنگاه اقتصادی تولیدکننده) پرداخت شده است .

ارزش افزوده حق کارگر است چون در اثر زحمت و تلاش او به وجود آمده است . حسابداران به نحوه هوشمندانه حق کارگران را به جیب سرمایه داران منتقل کرده اند و چون اسناد و مدارک هم مرتبت و فراهم شده ، مردم وحتى دادگاه ها نمی توانند این حق را مسترد نمایند . از اینکه حسابداری یک ایدئولوژی است که ثروت را جابه جا می کند ، رفاه اقتصادی طبقه ای را بیشتر و طبقه ی دیگری را کمتر می کند پس نقش بزرگی در اجتماع دارد .

فصل دوم

مقدمه ای بر نظریه حسابداری

نظریه (تئوری)

"تئوری" گزاره یا گزاره هایی که برای پاسخ پرسش هایی صورت بندی شده است . این گزاره ها بر اساس مجموعه به هم پیوسته ای از مفروضات ، مفاهیم و اصول علمی نوشته شده و استدلال پشتوانه آنها چنان منطقی و محکم است که به عنوان مرجع عمومی برای پاسخ مسائل مربوط مورد استفاده قرار می گیرد . (فرهنگ وبستر)

نظریه (تئوری حسابداری)

تعریف نظریه ، گزاره هایی است که بر اساس مجموعه ای از مفروضات ، مفاهیم و یک سری دلایل منطقی در قالب اصول کلی و عام و مرتبط به هم تدوین شده و به عنوان مرجعی عمومی (همگانی) برای پاسخ پرسش های حسابداری مورد استفاده قرار می گیرد .

نکته هایی از حسابداری و نظریه های آن

۱. نظریه های حسابداری رویه های مورد عمل را شرح می دهد و توجیه می کند .
۲. نظریه رویداد های آینده را پیش بینی می کند .

اهمیت نظریه ، شرح و پیش بینی

حسابداری فعالیت های اقتصادی را در قالب علائم ضبط ، طبق قواعد خاص ترکیب ، و به زبان حسابداری ثبت و نهایتاً گزارش از وضعیت مالی و نتایج ارائه می کند . ضبط ، ترکیب و برگردان علائم را عوامل تئوری می نامند.

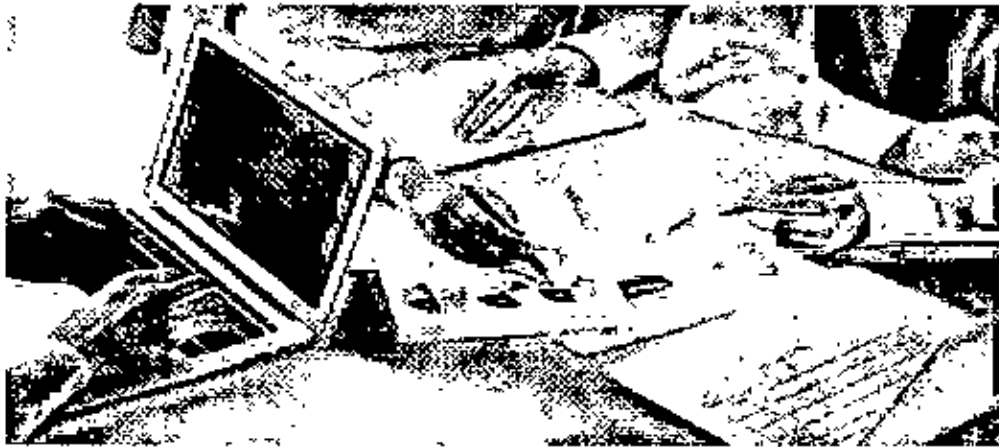
سطوح پیش بینی نظریه ها

۱. **سطح ساختاری :** نظریه هایی است که عمل حسابداری (رویه های جاری مورد عمل) را شرح و پیش بینی می کند که حسابداران در ضبط ، ثبت و گزارشگری رویداد های خاص چگونه عمل می کنند. نظریه های مطرح در این سطح به ساختار فرآیند جمع آوری داده ها یا گزارشگری مالی مربوط می شوند . رویدادهای متداول حسابداری عمدتاً در این سطح توجیه و توان پیش بینی را دارند.
۲. **سطح تفسیری :** آن دسته از نظریه ها هستند که استفاده کنندگان اطلاعات حسابداری معنی مورد نظر تهیه کنندگان اطلاعات را درک کنند و از ارقام گزارش شده همان معنی مستفا شود که منظور بوده است . مانند وجه نقد گزارش شده
۳. **سطح رفتاری :** نظریه هایی است که اثرات روانشناسی و جامعه شناسی رویه هایی منتخب حسابداری و گزارش های حاصل از سامانه اطلاعاتی حسابداری را اندازه گیری و ارزیابی می کند .

فصل سوم

محیط حسابداری

سه گروه اصلی در محیط حسابداری

۱. استفاده کنندگان اطلاعات حسابداری
۲. واحد گزارشگر
۳. حرفه حسابداری

استفاده کنندگان اطلاعات حسابداری (تصمیم گیرندگان اقتصادی)

به لحاظ نوع استفاده از اطلاعات و به لحاظ محدودیت های محیطی و قانونی حاکم بر حسابداری، استفاده کنندگان به دو طبقه درون سازمانی و برون سازمانی تقسیم می شوند.

۱. استفاده کنندگان درون سازمانی: مدیران، مشاوران، کارکنان هر واحد گزارشگر از جمله حسابداران
۲. استفاده کنندگان برون سازمانی: بسته به میزان توسعه یافتگی اقتصاد هر کشور متفاوت است. در کشورهایی که دارای بازار سرمایه منسجم است و رقابت در عرصه اقتصاد شدید است، بازار اوراق بهادار استفاده کننده اصلی اطلاعات می باشد.

عدم تقارون اطلاعاتی در بازار این کشورها مساله اصلی است.

واحد گزارشگر

بنگاه های اقتصادی در یک بازار رقابتی تلاش می کنند اطلاعات مالی و غیر مالی خود را داوطلبانه برای عموم منتشر کنند. لذا نیازی نیست در اینگونه بازار ها مقرراتی از طرف دولت وضع شود.

در کشورهایی کمتر توسعه یافته، فرض براین است که در صورت نبود قوانین و مقررات واحدهای گزارشگر داوطلبانه اقدام به افشای اطلاعات نمی کنند.

حرفه حسابداری

۱. چه مرجعی باید رویه های حسابداری و نوع و فرم گزارشگری را تدوین کند؟ تشکیل انجمن های حرفه ای و به دنبال آن تدوین اسانداردهای حسابداری ضروری است.
۲. چگونه تقاضا برای اطلاعات حسابداری حفظ و افزایش یابد؟ تهیه اطلاعات با کیفیت و با قیمت نامناسب ضروری است. اگر یکی از معیارهای کیفیت، داشتن اسانداردهای بهتر، دقیق تر و بادوام تر باشد، تدوین چارچوب مفهومی گزارشگری مالی را طلب می کند. در هر حال استفاده کنندگان طالب اطلاعات بیشتر و با کیفیت تر هستند.

حسابداری علم است یا فن

علم از یک سلسله مسائل شروع می شود و برای یافتن پاسخ آنها راه حل های متفاوت (فرضیات) ، مطرح و آزمون می شود . در بسیاری از موارد هم بین گروه های مختلف که راه حل های نزدیک بهم برای یک چند مساله دارند مصالحه می شود و پاسخ یکسانی را می پذیرند . آنچه در حسابداری مطرح است با تعریف های علمی سازگار است . علم آگاهی است که از طریق تجربه حاصل می آید . علم در معنای وسیع خود دانستن در برابر ندانستن است .

فصل چهارم

استدلال قیاسی یا استقرایی

روش های استدلال قیاسی

فرآیندی است که با هدف ها و مفروضات شروع می شود و در نهایت راه صحیح عمل را نشان می دهد. این روش با دلایل منطقی و محکم بیان می کند که باید این گونه رفتار کرد. این روش پایه و اساس نظریه هاست (در حسابداری).

مراحل روش قیاسی

۱. تعیین هدف
۲. تدوین مفروضات حسابداری (شامل ۱- تفکیک شخصیت ۲- تداوم فعالیت ۳- دوره مالی ۴- پول به عنوان واحد اندازه گیری).
۳. بیان محدودیت های حسابداری
۴. بیان مدل، ساختار یا چارچوبی که بتوان اندیشه ها و دلایل را در آن قالب ریخت.
۵. تدوین مجموعه ای از تعاریف
۶. تدوین و صورت بندی اصول
۷. به کار گرفتن اصول برای تدوین رویه های عملی (استانداردهای حسابداری)

تعیین هدف

۱. هدف عام: هدف از گزارشگری مالی فراهم آوردن اطلاعاتی است که استفاده کنندگان را تصمیم گیری های اقتصادی کمک کند.
۲. هدف خاص: هدف های متفاوت منجر به اصول و استانداردها متفاوتی می شود.

مفروضات حسابداری

۱. تفکیک شخصیت: برای گزارش کردن اطلاعات هر هستی یا موجودیتی یا هر واحدی ضروری است شخصیتی جدای از سایر هستی ها در نظر گرفته شود.
۲. تداوم فعالیت: تداوم فعالیت به معنای زندگی و امید است. بنابراین منطقی است که واحد گزارشگر برای همیشه پایدار فرض شود. اصل بهای تمام شده تاریخی بر اساس این مفروض پذیرش عمومی یافته است.
۳. دوره مالی (سال): دوره مالی یک سال است و گزارش ها نیز سالانه تهیه می شود.
۴. پول به عنوان واحد اندازه گیری: حسابداری پول را به عنوان واحد بیان قیمت انتخاب نموده است. فرض می شود پول به عنوان واحد اندازه گیری در طول زمان دارای قدرت خرید یکسان است.

محدویت های حسابداری

۱) محدودیت استفاده کنندگان : استفاده کنندگان از تهیه کنندگان گزارش های مالی انتظار دارند:

الف) در طول زمان از رویه های یکسان برای ثبت معاملات استفاده کنند و از سالی به سال دیگر رویه ها تغییر نکند (ثبات رویه) .

ب) یکنواختی در شکل و فرم را رعایت کنند . فرم گزارش ها از شرکتی به شرکت دیگر تفاوت نکند (همسانی)

ج) تنها اطلاعات با اهمیت را گزارش کنند (اهمیت) .

د) آنچه استفاده کنندگان باید بدانند را گزارش کنند (افشای کامل) .

۲. محدودیت اندازه گیری: پول به دلیل تغییر قیمت ها وابستگی خود پول را به عنوان تلقی می شود ، واحد اندازه گیری ثابتی نیست . در حسابداری تغییر واحد پول ثابت فرض شده ، استفاده کنندگان از اطلاعات حسابداری انتظار دارند تهیه کنندگان اطلاعات حسابداری از جمله حسابداران در اندازه گیری بی طرفی را رعایت کنند . از هیچ گروهی جانبداری نشود . اندازه گیری عینی باشد و قابلیت رسیدگی و تایید توسط سایرین را داشته باشد . در اندازه گیری اعتدال رعایت شده باشد و افراط و تفریط نشده باشد .

بیان مدل ، ساختار یا چارچوب

در حسابداری این مدل ، معادله در ترازنامه (سرمایه + بدهی = دارایی) و معادله شود (هزینه - درآمد = سود) است . در سطح ساختاری نظریه ها ، این معادل ها به خوبی در عمل جواب داده مورد استفاده قرار گرفته است .

تدوین مجموعه ای از تعاریف

تعاریف عناصر صورت ها مالی اصلی ترین تعاریف است . همچنین تعریف برخی از اصطلاحات خاص نظیر استهلاک ، اندوخته و ذخایر این مجموعه ضروری است .

تدوین اصول حسابداری

از هدف ها و مفروضات و مراحل ۱ و ۲ مشتق گرفته می گردد و در این مرحله تدوین می گردد . اصول گزاره هایی است استدلال کافی برای مشتق کردن آن ها از هدف ها و مفروضات وجود دارد .

به کار گرفتن اصول برای تدوین رویه های عملی

آخرین مرحله از روش استدلال قیاسی به کار گرفتن اصول برای تدوین رویه ها با دستورالعمل اجرایی است که استانداردهای حسابداری نامیده شده است. در ایران از سال ۶۶ تدوین استاندارد برعهده سازمان حسابرسی است. در سال ۷۸ رهنمودهای حسابداری انتشار یافت و در سال ۸۰ اجرا شد.

محاسن و معایب روش قیاسی

چنانچه تعیین هدف ها و مفروضات به درستی تدوین شده باشد و در نتیجه گزارش ها مالی واحدهای گزارشگر با صحت، دقت، بی طرفانه، قابل اتکا و مربوط به تصمیم گیری ارائه شود.

مهمترین عیب روش قیاسی، تدوین نادرست یک یا چند هدف و یا مفروضات است. علاوه براین همواره تصور می شود دستورایی که از روش قیاسی نشأت می گیرد از واقعیت بدور است و نمی توان دستورات را در عمل پیاده کرد.

روش استدلال استقرایی

فرآیند استقرا از مشاهدات جزئی شروع شده و استنتاج نتایج تعمیم داده می شود. هم در انتخاب موضوع مورد بحث و هم در استنتاج نتایج نیاز به استفاده از منطق استدلال قیاسی می باشد.

مهمترین مزیت روش استقرایی ضروری نبودن داشتن چارچوب یا مدل از پیش ساخته و پرداخته شده است.

مهمترین معایب روش استقرایی تحت تاثیر قرار گرفتن محققین از آگاهی های کم خود در روابط داده های مربوط به موضوع تحقیق است.

نظریه هایی توصیفی و هنجاری

نظریه های توصیفی: بیان می کند چه اطلاعاتی به استفاده کنندگان گزارش های مالی کمک می کند و همچنین توصیف می کند چگونه این اطلاعات ابلاغ می شود. نظریه هایی استقرایی معمولاً توصیفی اند. این نظریه ها آنچه که هست را توصیف می کنند.

نظریه های هنجاری: بیان می کند چه اطلاعات مالی باید به استفاده کنندگان ابلاغ و چگونه این اطلاعات باید ارائه شود. نظریه های هنجاری آنچه را که باید باشد را تبیین می کند. نظریه هایی قیاس معمولاً هنجاری اند.

استفاده از روش قیاسی منجر به دو نوع نظریه می شود:

- ۱- نظریه هایی که مشتمل بر استدلال های استقرایی و قیاسی هستند.
- ۲- نظریه هایی که مشتمل بر احکام ارزشی و استدلال قیاسی اند.

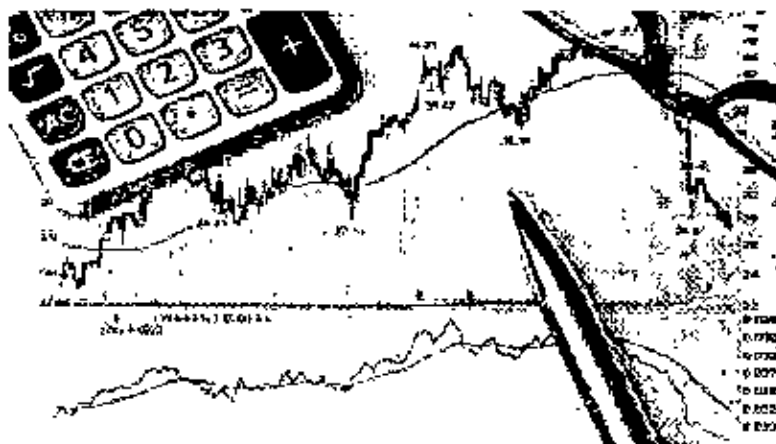
روش های استدلال در تحقیقات حسابداری

در روش تحقیق از روش استدلال قیاسی بهره می گیرند و در استنتاج نتایج نیز استدلال قیاسی ضرورت تحقیق است. همه تحقیق ها به نحوی از هر دو روش بهره می گیرند. در روش قیاسی برخی از گزاره های اولیه باید با استقرا تبیین شود. همچنین هر نظریه این که از روش استدلال استقرایی حادث شده باشد باید برخی از دلایل قیاسی را همراه داشته باشد.

فصل پنجم

روش استدلال رویکرد رفتاری

نظریه های رویکرد رفتاری

۱. نظریه ارزش سرمایه گذاری ها (شامل : ارزش ذاتی - بازارکارا - سبد سرمایه گذاری)
۲. نظریه به پردازش اطلاعات توسط انسان
۳. نظریه رویدادها
۴. نظریه حسابداری با تاکید اخلاق
۵. نظریه حسابداری با تاکید بر رفاه اقتصادی جامعه
۶. نظریه حسابداری با تاکید بر رفاه اجتماعی
۷. نظریه ترکیبی

① نظریه ارزش سرمایه گذاری ها

۱-۱- ارزش ذاتی : تعریف فیشر " ارزش هر چیزی برابر است با ارزش فعلی وجوه نقد آتی ناشی از آن ، اولین شرط برای تعریف برای این تعریف آنکه آینده با قطعیت کامل روشن است . بازارکارا و خدمات کامل است درچنین بازاری قیمت همه کالاها و خدمات به طور قطعی معلوم است .

چگونه می توان ارزش ذاتی را برآورد کرد که قابلیت اعتماد بالا داشته باشد ؟

دوریکرد رایج است : ۱- تنزیل سود های تقسیمی ۲- تنزیل سودخالص

۱-۲- فرضیه بازار کارای سرمایه : قیمت اوراق بهادار منعکس کننده تمام اطلاعات تاریخی و حال می باشد . بدین معنی که بازار به اطلاعات کارا است . کارایی اطلاعات در سه سطح مطرح است .

- ۱- سطح ضعیف کارایی : قیمت اوراق بهادار فقط حاوی اطلاعات تاریخی است .
- ۲- سطح نیمه قوی کارایی : قیمت اوراق بهادار حاوی اطلاعات تاریخی و حال است .
- ۳- سطح قوی کارایی : قیمت اوراق بهادار حاوی اطلاعات تاریخی و حال و اطلاعات داخلی (محرمانه) است .

۱-۳- نظریه سبد سرمایه گذاری : بیان می کند ، سرمایه گذاران معقول سرمایه خود را یکجا و در یک دارایی خاص جمع نمی کنند .

هرچه خطر سرمایه گذاری بیشتر باشد ، نرخ مورد انتظار بیشتر است . با افزایش ریسک نرخ بازده افزایش می یابد . سرمایه گذاران ترجیح می دهند ، مجموعه ای از سرمایه گذاری را انتخاب کنند که :

الف) نرخ بازده مورد انتظار آن ها با توجه به درجه معینی از ریسک بیشترین باشد .

ب) درجه ریسک برای نرخ بازده مورد انتظار کمترین باشد .

③ نظریه پردازش اطلاعات

اطلاعات اثرو رفتاری دارد. اطلاعات رفتار تصمیم گیرندگان را تأیید یا تعدیل می کند با بطور کلی تغییر می دهد. در این مطالعات دو نظریه وجود دارد: ۱- نظریه ثبات رفتاری ۲- نظریه تکیه گاه.

۱- **نظریه ثبات رفتاری:** این نظریه بیان می کند چنانچه مفهومی در ذهن افراد جای گرفت. برخلاف تغییرات محیطی یا محاسباتی، انسان ها به سختی می توانند آن مفهوم را تغییر دهند. به همین دلیل ثبات رویه و بکنواختی در حسابداری تأکید می شود.

۲- **نظریه تکیه گاه:** افراد در رویارویی با پیچیدگی قیمت اوراق بهادار حاوی اطلاعات تاریخی و حال تعامل به ساده سازی اطلاعات دارند. افراد کلیه متغیرها مرتبط را حذف و تنها یکی از آنها را که قبلاً در ذهن دارند و با آشنایی نسبتاً خوب با آن دارند تکیه گاه داده و برای تصمیم از این تصمیم از این تکیه گاه استفاده می کنند. یعنی متغیرهای دیگری موجب تعدیل در این معیار می شود تا نهایتاً به تصمیم ختم شود.

③ نظریه رویدادها

رویداد به معنی پدیده ها، عملیات است، معمولاً قابل مشاهده است و تفسیری واقعی از اندازه ارزش دارایی ها و بدهی ها دارد. نظریه رویدادها فرض می کند قیمت های معاملات (تراکنش) مشاهده پذیر و مربوط اند. به این ترتیب ترازنامه انباشت تعداد کثیری از رویدادهاست که در گذشته اتفاق افتاده است.

مفروضات فرضیه رویدادها: تأمین نیاز همه استفاده کنندگان. مدل تصمیم گیری افراد و گروه ها متفاوت است سرمایه گذاران تعامل دارند برای پیش بینی رویداد های خاص (نظیر فروش هریک از محصولات) از داده های حسابداری استفاده کنند. هر قدر جزئیات بیشتر و جمیع داده ها کمتر باشد گزارش های مالی اطلاعات بهتری را منتقل می کند.

استفاده کنندگان باید بتوانند اطلاعات مورد نیازشان را از میان انبوه داده های فراگیر انتخاب کنند.

③ نظریه اخلاقی:

اسکات بنیانگذار این رویکرد است. نظرات اسکات:

۱- رویه های حسابداری باید به نحوی باشد که تمام گروه های استفاده کننده از آن رویه های مساوات بهره مند شوند.

۲- گزارش های مالی صحیح و دقیق و بدون اشتباه باشند.

۳- اطلاعات (داده) حسابداری باید بدون جانبداری از هیچ گروهی تهیه شود. ثبت و گزارش رویدادها باید منصفانه، بدون تعصب و بی طرفانه باشد.

نظریه اقتصاد کلان: در این نظریه اثر رویه های حسابداری و گزارشگری های مالی بر معیار های اقتصادی توصیف می شود. به هزینه منظور کردن مخارج تحقیق و توسعه، سرمایه ای تلقی کردن اجاره های بلندمدت و رویه های تسعیر نرخ ارز اثر اقتصادی آشکار دارند که بعد از تشکیل FASB مورد تعدیل قرار گرفتند.

⑥ نظریه اجتماعی

هافسند اثر فرهنگ کاری را بررسی کرد و چهار ارزش اجتماعی را به شرح زیر شناسایی شد:

- ۱- **فاصله قدرت:** به معنی میزان تحمل جامعه در مقابل توزیع نابرابر قدرت است.
- ۲- **اجتناب از نااطمینانی:** به میزان احساس خطر مردم در قبال اوضاع نامطمئن است.
- ۳- **فرد گرایی:** در مقابل جمع گرایی: چنانچه وابستگی افراد به یکدیگر در جامعه زیاد شود آن ها جامع جمع گرا است.
- ۴- **مرد سالاری:** در مقابل زن سالاری: چنانچه در جامع ای نقش اجتماعی افراد بر حسب جنسیت به خوبی و روشنی تفکیک شده باشد و نقش های عاطفی برای زنان و نقش های جسورانه برای مردان باشد، آن جامعه مرد سالار تلقی می شود، ولی اگر نقش اجتماعی افراد همپوشی داشته باشد، یعنی هم مردان و هم زنان به کیفیت زندگی اهمیت بدهند، آن جامعه زن سالار است.

"کری" بدنبال ارتباط ارزش های حسابداری با ارزش های اجتماعی به چهار ارزش رسید:

- ۱- حرفه ای گرایی در مقابل کنترل دولتی
- ۲- یکنواختی در مقابل انعطاف پذیری
- ۳- محافظه کاری در مقابل خوش بینی
- ۴- پنهان کاری در مقابل آشکار سازید

تاثیر ارزش های اجتماعی بر ارزش های حسابداری

نتایج تحقیقات کری:

- ۱- هرچه فرد گرایی و مرد سالاری در جامعه ای بالا باشد، به احتمال زیاد، محافظه کاری در آن جامعه بالا است.
- ۲- هرچه اجتناب از نااطمینانی در جامعه ای بالا باشد، به احتمال زیاد، محافظه کاری در آن جامعه بالا است.

۳- هرچه قدر مرد سالاری و فردگرایی در جامعه ای پایین باشد ، به احتمال زیاد ، پنهان کاری در آن جامعه بالا است .

۴- هرچه قدر فاصله قدرت در جامعه بالا باشد ، به احتمال زیاد ، پنهان کاری در آن جامعه در آن جامعه بال است .

در نظریه ی اجتماعی به رفاه اجتماعی جامعه تاکید می شود . معیار ارزیابی نظریه ها و رویه های حسابداری سودمندی آن ها در رفاه اجتماعی جامعه است . فرض براین است ارزش های اجتماعی معلوم و تدوین شده است و بر ارزش های حسابداری اثرگذار است .

۷ نظریه ترکیبی

از آنجا که هیچ یک از نظریه های مطرح شده برای توضیح رویه های موجود و پیش بینی رویداد های آتی کامل نبوده ، آنچه در حال حاضر مورد استفاده قرار می گیرد ، گلچین نظریه است که بنام نظریه انقطاعی یا ترکیبی است . هرگاه استدلال لنگ می شود ، اسناد به نظریه خاص برای توجیه به کار گرفته می شود .

فصل ششم

فرضیه بازار کار

فرضیه بازارکارا

جریان ورود اطلاعات به بازار به طور مداوم و پیوسته است و انتظار سرمایه گذاران به موازات آن همواره تغییر می کند. به این ترتیب، فرضیه بازارکارای سرمایه بیان می کند، قیمت اوراق بهادار منعکس کننده اطلاعات است. یعنی بازار سرمایه در بهره برداری و به کارگیری اطلاعات کارا است.

ویژگی های ساز و کار بازار کارای سرمایه

- ۱- تعداد معامله گران در این بازار بی شمارند.
- ۲- بازار اوراق بهادار به عنوان نماد بازار است و سهم قابل توجهی از اقتصاد را تشکیل می دهد.
- ۳- رسانه های همگانی به طور مرتب در جستجو و انتشار اخبار مربوط به واحدهای گزارشگر و مسائل اقتصادی و سیاسی تاثیرگذار در این بازار هستند.
- ۴- بازار شدیداً رقابتی است.
- ۵- تعداد قابل توجهی تحلیل گرمالی و اقتصادی در بازار وجود دارند و آماده ارائه خدمات مشاوره ای به سرمایه گذاران می باشند.
- ۶- هر فرد یا گروهی با هر میزان سرمایه می تواند در این بازار مشارکت کند.
- ۷- سرمایه گذاران به لحاظ اقتصادی منطقی بوده و ریسک گریز هستند و مصرف بیشتر را به مصرف کمتر ترجیح می دهند.
- ۸- ورود به بازار و خروج از بازار برای همه آزاد و بی هزینه است.
- ۹- معامله اوراق بهادار هیچ هزینه ای ندارد.

* ویژگی های ذکر شده مربوط به بازارهای بزرگ دنیا است.

سطوح کارایی بازارها

- ۱- **سطح ضعیف کارایی:** قیمت روز حاوی همه اطلاعات گذشته است. قیمت اوراق بهادار به عوامل زیادی وابسته است. هرگونه اطلاعات سیاسی و اقتصادی در انتظارات سرمایه گذاران از آینده واحدهای گزارشگر موثر است. اطلاعات حاصله از سامانه اطلاعاتی حسابداری فقط یکی از منابع اطلاعاتی است.
- ۲- **سطح نیمه قوی کارایی:** سرعت انتقال اطلاعات به معامله گران بسیار بالاست. قیمت اوراق بهادار علاوه بر اطلاعات گذشته اطلاعات روز را نیز منعکس می کنند.
- ۳- **سطح قوی کارایی:** علاوه بر اطلاعات گذشته و حال اطلاعات داخلی (محرمانه) نیز در قیمت اوراق بهادار منعکس می شود. محققان مالی و حسابداری تحقیقات خود را برپای سطح نیمه قوی کارایی انجام می دهند.

اثر بازار کارای سرمایه به حسابداری

باطرح فرضه هایی بازار کارای سرمایه (EMH)، تلکرات قبلی و مفروض حسابداری بهم ریخت و فابده مندی گزارش های مالی زیر سنوال رفت. برای اثبات موثر بودن ارقام حسابداری در قیمت اوراق بهادار تحقیقات دامنه داری حول محور دو فرضیه اصلی که در رقابت با هم هستند انجام شده:

۱- **فرضیه بی اثر:** تغییر در رویه های حسابداری تاثیری در قیمت اوراق بهادار ندارد. در این تحقیقات برای پیش بینی جهت تغییر قیمت سهام از مدل ارزش گذاری دارایی های سرمایه ای استفاده شده است.

۲- **فرضیه مکانیکی (اثری):** بازار بطور منظم با روش های حسابداری همراه می شود. یعنی بازار نسبت به اطلاعات کارا نیست (در حالی که کارا بودن یک مفهوم جمعی است و وابسته به نظر افراد نیست). به این ترتیب فرض می شود سود حسابداری و قیمت سهام باهم رابطه مستقیم دارند بدون توجه به تغییر در ارزش فعلی جریان های آتی وجه نقد).

الگوی ارزش گذاری دارایی ها (شرایط با اطمینان کامل) معروف به مدل فیشیر

تعریف ارزش در بازار کامل:

ارزش هر چیزی برابر است با ارزش فعلی و جوه نقد آتی حاصل از آن. الگوی ارزش گذاری دارایی ها فقط و فقط در بازار سرمایه کامل مصداق دارد که دارای ویژگی های زیر است:

- ۱- اطلاعات رایگان، آزاد و در دسترس همگان است.
- ۲- قیمت همه چیز معلوم است.
- ۳- هزینه معاملات صفر است.
- ۴- هزینه مالیات صفر است.
- ۵- می توان همه دارایی را به صورت نامحدود به اجزای کوچک تر تقسیم کرد.
- ۶- همه جریان نقدی فعلی آتی که نصیب افراد یا شرکت ها می شود به طور کامل توسط همه افراد و قابل پیش بینی است و قطعیت کامل وجود دارد. یعنی همه سرمایه گذاری ها بدون مخاطره (ریسک) است.
- ۷- هر فرد می تواند بر مبنای نرخ بازده (بهره) بازار، با توجه به توانایی مالی خود وام بگیرد یا به دیگران وام بدهد.
- ۸- هیچ وام دهنده با وام گیرنده بدان اندازه نیست که بتواند بر نرخ بازده (بهره) بازار اثر بگذارد.
- ۹- سرمایه گذاری در هر دارایی در این بازار بازده یکسان دارد.
- ۱۰- در بازار فقط یک نرخ بازده وجود دارد. یعنی بازده همه فعالیت ها باهم برابر است.

۱۱- سود اقتصادی همه فعالیت ها صفر است.

۱۲- ریسک سرمایه گذاری صفر است.

مهمترین عیب روش ارزش گذاری دارایی ها (مدل فیشر) حتی در شرایط ذهنی، سنجیدن همه ارزش ها با پول است.

نظریه تجزیه (تفکیک)

مدیران شرکت ها نیازی ندارند اولویت سرمایه گذاران را از نظر زمان مصرف بدانند. آنچه که یک مدیر باید انجام دهد، حداکثر کردن ارزش بازار شرکت است. به این ترتیب تصمیمات مربوط به سرمایه گذاری از تصمیمات مربوط به مصرف جدا می شود. این قضیه را نظریه تجزیه (تفکیک) می نامند.

مدل قیمت گذاری دارایی های سرمایه ای (CAPM)

در سال ۱۹۶۴ توسط شارپ در سال ۱۹۶۵ توسط لینتز مطرح شد.

د این مدل پدیده نااطمینانی گنجانده شده است. (CAPM) استاندارد یک مدل تک دوره ای است.

مفروضات: علاوه بر مفروضات بازار کامل:

۱- همه سرمایه گذاران به لحاظ اقتصادی منطقی عمل می کنند و در همه دوره ها مصرف بیشتر را به

مصرف کمتر ترجیح می دهند و مهم نیست وجه نقد برای مصرف از چه منبعی تامین می شود.

۲- سرمایه گذاران فرض می کنند سایر افراد نیز به لحاظ منطقی عمل می کنند.

فرمول ارزش یک شرکت (یک دارایی، یک اوراق بهادار و.....)

$$V_{t,0} = \sum_{t=1}^T \frac{C_{t,t}}{n_{t-1}^T (1+r_t)}$$

$V_{t,0}$: ارزش بازار شرکت (دارایی) t در زمان حال (زمان صفر)

$C_{t,t}$: خالص جریان های نقدی شرکت (دارایی) t برای دوره زمانی t

T : طول عمر شرکت

r_t : نرخ بازده بازار در دوره t یعنی زمان $t-1$ تا t

بازده مورد انتظار از سرمایه گذاری ریسکی را پیش بینی کرد این نرخ به شرح معادله ذیل است :

$$E(r_i) = r_f + \underbrace{[E(r_m) - r_f]}_{\text{صرف ریسک}} \frac{\text{cov}(r_i, r_m)}{\sigma^2(r_m)}$$

صرف ریسک

$E(r_i)$: نرخ بازده مورد انتظار دارایی (سهام، اوراق بهادار) i

r_f : نرخ بازده بدون ریسک

$E(r_m)$: نرخ بازده مورد انتظار بازار

معادله قبلی مدل CAPM است. این مدل بیان می کند نرخ بازده مورد انتظار از سرمایه گذاری از دارایی

i (سهام، مجموعه ای از سهام پرتفوی i) برابر است با نرخ بازده سرمایه گذاری بدون ریسک به علاوه صرف ریسک.

سرمایه گذاران به دلیل تقبل ریسک، انتظار بازده اضافی دارند. (طبق نظر به قبلی)

$$[E(r_m) - r_f] \frac{\text{cov}(r_i, r_m)}{\sigma^2(r_m)}$$

صرف ریسک

از دو بخش تشکیل شده:

۱. قیمت هر واحد از ریسک که برای همه دارایی ها یکسان است: $E(r_m) - r_f$

$$\frac{\text{cov}(r_i, r_m)}{\sigma^2(r_m)} = \beta$$

۲. سطح ریسک

سطح ریسک بین دارایی های (پرتفوی های) مختلف متفاوت است . این ریسک به نام ریسک سیستماتیک و با نماد β معروف است .

مدل CAPM در نهایت نرخ بازده مورد انتظار را برآورد می کند . مدل قیمت گذاری دارایی های سرمایه ای

$$V_{Lo} = \frac{E(c_{1,t}) - [E(r_m) - r_f] \frac{\text{cov}(r_i, r_m)}{\sigma^2(r_m)}}{1 + r_f}$$

یکی از مهمترین و اثرگذارترین تحقیقات حسابداری بعد از طرح EMH ، تحقیق بال و بران در سال ۱۹۶۸ میلادی بود . بال و بران تلاش کردن به دو سؤال کردند به سؤال اساسی بعد از طرح EMH مطرح شد پاسخ دهند

- ۱- سود حسابداری با قیمت سهام رابطه دارد ؟
- ۲- سود حسابداری دارای محتوای اطلاعاتی است ؟
- ۳- نتیجه تحقیق بال و بران نشان داد ، سود حسابداری و قیمت سهام هم جهت حرکت می کنند و اثر اعلام سود حسابداری به بازار حداکثر ۵ تا ۱۵ درصد ، بعد از اعلام سود می باشد . در هر حال اعلام سود دارای بار اطلاعاتی است یعنی حاوی اطلاعاتی است که قبلا در قیمت ها منعکس نشده است ، پس مفید است .

فصل هفتم

مفاهیم سود

هدف گزارشگری مالی در بیان شماره ۱ FASB: هدف اصلی گزارشگری مالی فراهم آوردن اطلاعاتی درخصوص عملکرد واحدهای گزارشگر با استفاده از معیارهای سنجش سود و اجزای تشکیل دهنده آن می باشد.

هدف از اندازه گیری و گزارش سود

- ۱- نیاز تفکیک سود از سرمایه است. به تفسیری سود از گزارش سرمایه حاصل می آید.
- ۲- سنجش عملکرد واحد گزارشگر یا سنجش عملکرد مدیران واحد گزارشگر.
- ۳- استفاده از آن به عنوان مبنای محاسبه مالیات بر درآمد واحدهای گزارشگر.
- ۴- سامان دادن به امور شرکت ها، استفاده از سود برای حل اختلاف مالی، استفاده از سود برای ارزیابی تخصیص منابع و ....

مفاهیم سود

تضاد منابع گروههای مختلف محاسبه سود را مشکل و پیچیده کرده است. مفاهیم سود در سه سطح قابل تعریف است:

- ۱- سطح ساختاری
- ۲- سطح تفسیری
- ۳- سطح رفتاری

مفاهیم سود در سطح ساختاری نظریه ها

مفهوم سود در سطح ساختاری درآمد منهای هزینه تعریف شده است. بدین معنی که اصلالتاً با درآمد است. هزینه مخارجی است که برای کسب درآمد تحمل می شود. بدون تحمل هزینه درآمد حاصل نمی آید بدین ترتیب مخارج با برنامه ریزی قبلی و مشتاقانه انجام می شود

دورویکرد برای محاسبه سود در سطح ساختاری

- ۱- رویکرد معاملاتی
- ۲- رویکرد فعالیت ها

رویکرد معاملاتی: سود زمانی شناسایی می شود که معامله برون سازمانی روی می دهد. رویکرد معاملاتی براساس نظام بهای تمام شده تاریخی بنا شده. کاهش ارزش به عنوان زیان شناسایی می شود و افزایش ارزش تا اطمینان کامل شناسایی نمی شود.

درآمد در زمان فروش شناسایی می شود و هزینه به محض وقوع و یا احتمال نسبی بالای وقوع شناسایی می شود. سود از تفاوت درآمد با هزینه حاصل می شود. حسابداری در همه واحدهای گزارشگر براساس رویکرد معاملاتی

است. مهمترین مشکل رویکرد معاملاتی موضوع شناسایی درآمدها، هزینه ها و تطابق آنهاست. کدام هزینه کدام درآمد را حاصل کرده به سادگی میسر نیست و تفسیر پذیر است.

رویکرد فعالیت ها: در این رویکرد تمرکز و تاکید بر فعالیت ها است. فرض می شود سود زمانی حاصل می شود که یک فعالیت یا رویداد به وقوع پیوسته باشد. مهم ترین مزایای رویکرد فعالیت ها، عدم امکان اندازه گیری درآمد و هزینه هر فعالیت و ثبت آنها است.

مفهوم سود در سطح تفسیری نظریه ها

در سطح تفسیری نظریه ها، سود افزایش در خالص ثروت (سرمایه) است. سود مبلغی است که یک شخص (واحد گزارشگر) می تواند طی دوره زمانی معین خرج (توزیع) کند و وضعیتش در پایان دوره به همان خوبی اول دوره باشد. به این ترتیب سود فقط پس از حفظ سرمایه حاصل می شود.

مفهوم حفظ سرمایه مالی

چنانچه سرمایه برپایه ارزش اسمی و یا قدرت خرید پول حفظ شود، سرمایه مالی حفظ شده است.

مفهوم حفظ سرمایه مادی (فیزیکی) : چنانچه سرمایه بر پایه ظرفیت تولیدی حفظ شود، سرمایه مادی یا فیزیکی حفظ شده است.

سود اقتصادی، سود حسابداری

سود حسابداری از تفاوت درآمد با هزینه محاسبه می شود. (مفهوم سود در سطح ساختاری)

سود اقتصادی از مفهوم سود در سطح نظریه های تفسیری از تفاوت سرمایه (خالص ثروت یا خالص دارایی ها) در انتها و ابتدای دوره و مبتنی بر مفهوم حفظ سرمایه محاسبه می شود.

هرچه سود حسابداری به سود اقتصادی نزدیک تر باشد از کیفیت بهتری برخوردار است.

یکی از معایب رویکرد معاملاتی این است که قیمت یک دارایی یا بدهی را بین واحد گزارشگر با واحد گزارشگر دیگر و یا با شخص حقیقی ضبط و ثبت می کند و اصلاً قیمت رایج در بازار، قیمتی که بین سایر واحدهای گزارشگر معامله می شود را در نظر نمی گیرد.

مهمترین مشکل سود اقتصادی گزارش یک رقم یک تکه (یکجا) و عدم تفکیک و طبقه بندی بر حسب فعالیت ها است. علاوه بر آن محاسبه ارزش سرمایه در ابتدا و انتهای هر دوره با مشکلات و ابهامات بسیار جدی روبه رو است.

ارزش گذاری واحد گزارشگر

- ۱- محاسبه ارزش با استفاده از تعریف و مدل فیشر (معذوف به روش سرمایه کردن)
- ۲- محاسبه ارزش بازار واحد گزارشگر
- ۲- روش معادل نقدی جاری
- ۴- استفاده از بهای تاریخی برای تعیین ارزش واحد گزارشگر
- ۵- استفاده از بهای ورودی جاری برای تعیین ارزش واحد گزارشگر

مفاهیم سود در سطح رفتاری نظریه ها

مفاهیم سود رفتاری سود به فرآیند تصمیم گیری سرمایه گذاران و مدیران ، مربوط است . عکس العمل های دارندگان اوراق بهادار (سرمایه گذاران) در بازار نسبت به گزارشگر سود موجب تغییر قیمت ها می شود .

مهمترین مفاهیم رفتار سود

سود ابزاری برای پیش بینی ، سود های گذشته توان پیش بینی سود های آتی را دارد.

مدیریت سود (هموارسازی سود) : مدیران بسیاری از واحد گزارشگر با استفاده از رویه های حسابداری و در چارچوب استانداردها و مقررات حسابداری تلاش می کنند نوسانات سود از سالی به سال دیگر زیاد نباشد و از طرفی از یک روند رشد برخوردار باشد .

سود باید شامل چه اقلامی باشد ؟

حاکمی از استفاده از اطلاعات سود برای سنجش کارایی و عملکرد واحد های گزارشگر و مدیران آن است .

سود عملیات جاری

مفهومی از سود را بیان می کند که حاصل عملکرد مدیران است . تنها فعالیت هایی که موجب تغییر در ارزش شده در کنترل مدیران بوده منظور می شود . تغییر در ارزش ناشی از نگهداری دارایی ها که به دلیل عوامل کلان اقتصادی رخ داده باشد باید جداگانه گزارش شود . در این حالت سود را می توان به عنوان معیار ارزیابی عملکرد تلقی کرد . تفکیک رویدادهای به جاری و غیرجاری و همچنین تفکیک به عملیاتی و غیر عملیاتی ضروری است . این تفکیک مشکلاتی را به همراه دارد.

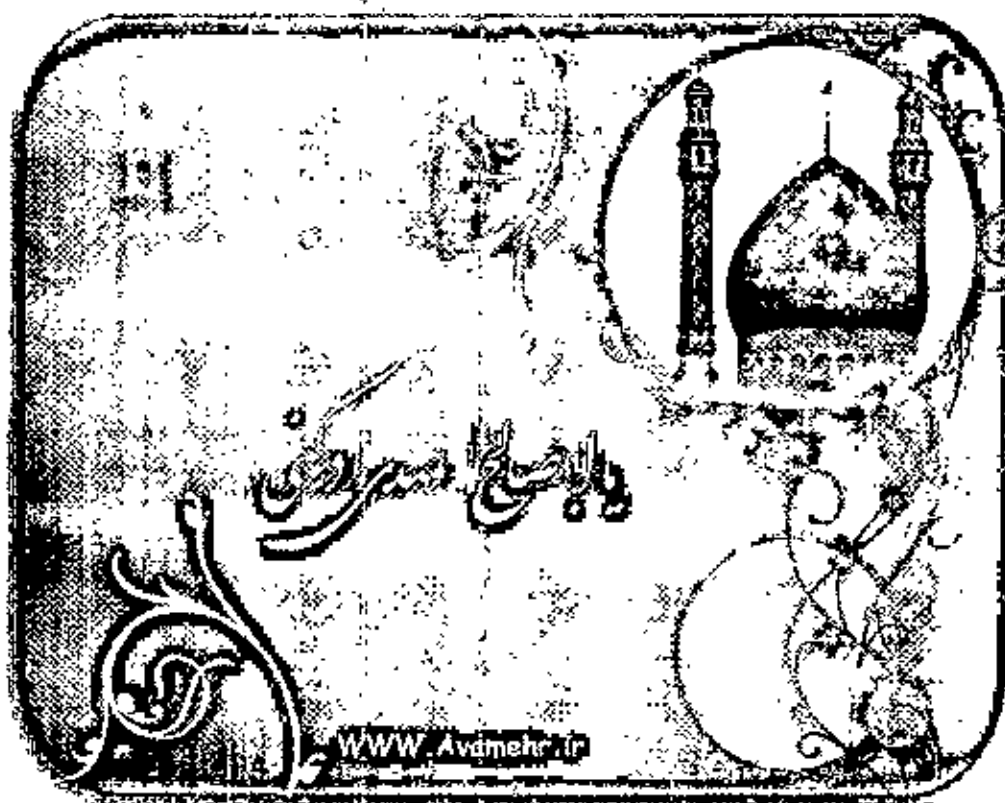
سود جامع

شامل سودخالص دوره ، سایر هزینه ها و درآمدهای شناسایی شد و تعدیلات سنواتی (مشمول بر آثار انباشته تغییر در رویه های حسابداری و اصلاح اشتباهات) . به عبارتی این مفهوم از سود به معنی سودی همه جانبه است . در حقوق مالی را در بر می گیرد .

مفهوم سود به عنوان ارزش افزوده

ارزش افزوده تفاوت قیمت سناده پس از کسر قیمت نهاد های تحصیل شده از سایر واحدهای گزارشگر باشد . چون کلیه کارکنان ، مدیران ، سهامداران ، دارندگان اوراق قرضه و دولت هرکدام به نحوی در ایجاد ارزش افزوده مشارکت دارند پس مدعی سهمی از ارزش افزوده می باشد . بسیاری از اختلافات و منازعات موجود به دلیل توزیع ناعادلانه ارزشی افزوده است . در مقیاس بزرگ این اختلافات بین کشورها بوجود آمد و منجر به جنگ سرد و گرم شده است . چه سهمی به کارکنان و چه سهمی به سرمایه گذاران می رسد . مهم ترین کاربرد ارزشی افزوده است . در ایران هنوز استاندارد برای گزارش ارزش افزوده تهیه نشده است .

از توجه شما سپاسگزارم